

L'historiador i el ciutadà

Aquest estiu s'han complert vint anys de la mort de Santiago Sobrequés i Vidal (1911-1973), ocorreguda quan encara es podien esperar d'ell molts anys d'activitat, de mestratge i de bona companyia.

Segons les biografies oficials, Sobrequés va ser llicenciat en Dret i doctor en Història, catedràtic d'Institut i autor de llibres cabdals per al coneixement del passat, que el col·loquen en un lloc preeminent de la historiografia catalana. Entre nosaltres, però, és recordat sobretot per la seva activitat de cada dia en els àmbits cultural, cívic i humà. La seva condició de científic de primera línia no ens impressiona tant com la seva qualitat de ciutadà d'una sola peça, atent al ritme de la marxa del seu país i compromès a fons amb els afanys del seu poble. Ell va dir que l'historiador «no és un home que contempli la societat estant-ne al marge; no pot evadir-se dels problemes i preocupacions de la societat en què viu». Per això va incorporar-se plenament a les tasques i a les inquietuds col·lectives, amb totes les conseqüències negatives que aquesta actitud podia comportar-li en una època de restricció de les llibertats.

En els anys foscos de la dictadura franquista, trobem Santiago Sobrequés al front o enmig de les propostes de progrés o de les esclatxes de claror que prova d'anar obrint la societat civil. El trobem a la fundació de l'Institut d'Estudis Gironins, a la presidència del GEiEG, a la direcció de l'Institut d'En-

senyament Mitjà, a la Junta Consultiva d'Òmnium Cultural, a la Junta de Fundadors de *Presència*, a la creació de la llibreria Les Voltes, a la comissió organitzadora del Premi Bertrana, als inicis del Col·legi Universitari de Girona, a la presentació al Govern Civil del primer plec de signatures a favor de l'amnistia, a les pàgines de *Destino* com a cronista i a les de *Presència* com a comentarista combatiu, i en tota mena d'entitats, iniciatives i projectes com a col·laborador destacat i decidit.

Historiador en el més ple sentit de la paraula, Sobrequés va estudiar el passat, va intervenir en el present i va ajudar a construir el futur. Aquest futur, que ell no va poder veure, és ara el nostre present. Moltes de les realitats que han cristal·litzat entre nosaltres són les que ell va començar o va impulsar. Seria injust que, al cap de vint anys, oblidéssim la seva cooperació essencial a la vida col·lectiva i el reduíssim a allò que no volia ser de cap manera: l'erudit confinat als prestatges de les biblioteques. Els qui vam tenir la sort de tractar-lo hem de mantenir viva la seva imatge d'intel·lectual actiu i d'home lliurat apassionadament a la causa del bé comú. En un proper número de la *Revista* dedicarem a la seva memòria l'espai indispensable per fer reviure els trets més significatius de la seva personalitat.

Santiago Sobrequés,
historiador de primera
línia i ciutadà
d'una sola peça.

Miró, Urgell i l'horitzó gironí

En una crònica relativa a l'Exposició Oficial d'Art de Barcelona de 1918, la revista *D'ací d'allà* deia: «El venerable mestre Modest Urgell representa una supervivència de la pintura de mitjan segle XIX. Ell, en un extrem, i el jovenet Miró, el *fauve* d'última hora, en l'altre, obren i tanquen un cicle de la nostra història de l'art».

Admirable premonició. Perquè aquest text explica, sense proposar-s'ho, una realitat que aleshores tot just començava: la persistència del mestratge d'Urgell en la pintura i en l'estètica de Joan Miró.

Modest Urgell (1839-1919) va començar la seva carrera artística a Girona i els seus voltants. Als 27 anys, vivia precàriament al carrer de la Força i pintava a *plein air* pels pobles propers, entre el Gironès i l'Empordà. Aquí va descobrir «aquesta Catalunya meva, petita, rònega, desmantellada», dominada per la ratlla de l'horitzó baix i del cel alt. L'estil que el va fer famós tenia les arrels en aquest paisatge de les terres gironines que ell va interpretar de manera personalíssima.

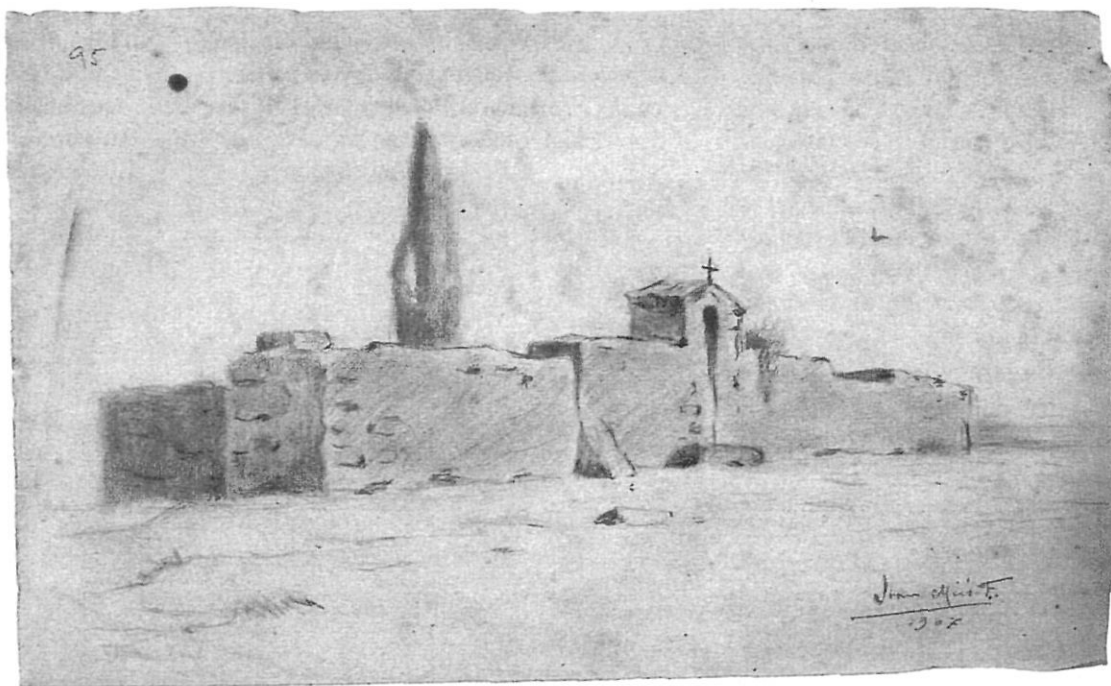
Quan Urgell va ser professor de pintura a l'Escola de la Llotja de Barcelona, va tenir un alumne que es deia Joan Miró. I és allà on Miró va aprendre per sempre més la bellesa dels

amplis espais buits i dels horitzons baixos, la màgia de la presència del sol o de la lluna en un angle concret del firmament. Ell mateix ho explicaria així, al cap de molts anys: «Encara avui reconec formes que apareixen constantment en la meua obra i que em van impressionar originàriament de la pintura d'Urgell. Els horitzons crepusculars llargs i rectes que tallen els quadres per la meitat; una lluna per sobre d'un xiprer, a la part baixa del cel. Formes que

s'han convertit en una obsessió per a mi, representen l'empremta d'Urgell. Sempre retornen, i cada vegada amb petites diferències».

Aquesta influència d'Urgell plana sobre l'obra mironiana en èpoques molt diverses i és més intensa que mai al final de la vida de l'artista, en teles on el blanc i el negre es fan presents de manera exclusiva sobre un panorama cada cop més serè. A l'exposició barcelonina de la Fundació, muntada amb motiu del centenari, es poden veure aquestes últimes obres i també els seus esbossos. Perquè en els darrers anys, quan ja no podia baixar al taller, Miró volia tenir sempre a mà el llapis i un bloc de paper, i en ell dibuixava obsessivament un punt rodó i una única línia horitzontal. I anotava a sota, una i altra vegada: «*Hommage a M.U.*» Homenatge a Modest Urgell i al seu paisatge etern, entre el Gironès i l'Empordà.

Aquests dies es parla molt de la irradiació universal de Miró. Ell ha escampat per tot el món, reduïts a la màxima simplicitat, els elements essencials del paisatge gironí que havia descobert a través del seu mestre.

Costaria poc de fer passar aquest dibuix per un original d'Urgell. Però és, en realitat, un dibuix de joventut de Miró.

NARCÍS-JORDI ARAGÓ